

ฉากทัศน์ทางการเมืองไทยและจริยธรรมทางการเมือง

Thai Political Scene and Political Ethics

จิตรตรา เชื้อวณิชช์

ธนาภรณ์ ไกรศรี

ณัฐพล จินดารัมย์

Jittra Chuevanich

Thanaphon Kaisri

Natthapol Jindaram

e-mail: Thanaphon091838@gmail.com

e-mail: Natajin007@gmail.com

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครองของไทย หากพิจารณาจากมุมมองด้านพัฒนาการทางการเมืองอันหมายถึงการมีสภาพของรัฐบาลที่มีอำนาจครอบคลุมทั้งประเทศและทำให้ราษฎรมีความรู้สึกเป็นพลเมืองของรัฐ โดยที่อำนาจทางการเมืองของไทยตกอยู่ในมือของกลุ่มข้าราชการระดับสูงซึ่งถือเป็นชนชั้นนำ ขณะเดียวกันก็ไม่ยอมให้ประชาชนหรือกลุ่มการเมืองนอกระบบราชการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ทำให้ไม่มีกลุ่มการเมืองมาคอยควบคุม กำกับดูแล คัดค้านการดำเนินการทางการเมือง และผลที่ตามมาคือทำให้ข้าราชการ หรือชนชั้นนำทางการเมืองของไทยเหล่านี้ ได้รับประโยชน์อย่างมหาศาลจากการแสวงหา รักษา และการใช้อำนาจทางการเมืองที่ถือกันว่าอำนาจดังกล่าวได้มาโดยไม่ชอบด้วยเหตุผล หรือได้มาโดยความไม่ชอบธรรมทางการเมืองก็ตาม เพราะที่ผ่านมามชนชั้นนำทางการเมืองเหล่านี้ได้อำนาจการเมืองโดยวิธีการใช้กำลังเป็นเครื่องมือ และที่สำคัญคือเมื่อได้รับอำนาจทางการเมืองแล้วก็ไม่คิดที่จะโอนถ่ายอำนาจนั้นไปให้กับประชาชน ผลจึงทำให้การเมืองไทยในยุคนี้ เป็นเรื่องของกลุ่มข้าราชการทหารและพลเรือนระดับสูงเท่านั้น

การเลือกตั้งทุกยุคสมัยของประเทศไทย พรรคการเมืองและผู้สมัครจะนำเสนอ นโยบายต่าง ๆ เพื่อดึงดูดความสนใจจากประชาชนเพื่อให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง ดังนั้น การนำเสนอโยบายและการสร้างภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองและผู้สมัครจึง

เปรียบเทียบการแข่งขันกันขายสินค้าทางการเมือง โดยใช้เทคนิคการสื่อสารทางการเมือง และกลยุทธ์การตลาดทางการเมืองที่แตกต่างกันเพื่อเป้าหมายคือการสนับสนุนจากประชาชน การควบคุมพฤติกรรมทางการเมืองของสมาชิกในสังคมจะใช้เฉพาะบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพียงอย่างเดียวนั้นย่อมจะบรรลุเป้าหมายได้ยาก เหมือนกับการใช้กฎหมายควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ทั่ว ๆ ไปเพียงอย่างเดียวจะได้ผลไม่มากนัก ดังนั้น จะต้องใช้หลักศีลธรรม จริยธรรมทางศาสนาเข้าไปควบคุมด้วยจึงจะมีผลมากยิ่งขึ้น พฤติกรรมทางการเมืองแห่งสมาชิกในสังคมก็ต้องอาศัยจริยธรรมทางการเมืองเข้าช่วยเช่นกัน และคุณธรรมที่ส่งเสริมการเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตยที่สำคัญคือความกล้าหาญทางจริยธรรม อันประกอบด้วย ความผูกพันทางอุดมการณ์ มีความรู้ทางการเมือง มีประสาทสัมผัสทางการเมือง และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอารมณ์ทางการเมือง

คำสำคัญ: จริยธรรมทางการเมือง, ฉากทัศน์ทางการเมืองไทย

Abstract

Political and administrative changes in Thailand. From a perspective of political development, this entails the establishment of a nation-state with a centralized government that governs the entire country and instills a sense of citizenship among the people. However, during this time, political power in Thailand was primarily concentrated in the hands of a group of high-ranking officials who were considered the elite. Non-bureaucratic political groups and ordinary citizens were not allowed to participate in politics, leading to a lack of political entities to control, monitor, or oppose political actions. Consequently, these Thai officials or political elites greatly benefited from acquiring, preserving, and exercising political power, often through means that were considered unjust or illegitimate. Historical evidence suggests that these political elites originally attained power through the use of force, and once in power, they showed little intention of transferring that power to the people.

Thus, politics in Thailand during that era revolved around a select group of high-ranking military and civilian officials.

In different eras of Thailand, elections have been held where political parties and candidates present their policies to attract public attention and secure electoral victories. This process resembles a competition to sell political products, employing various political communication techniques and marketing tactics. The ultimate goal is to garner support from the people. However, relying solely on legal provisions to control the political behavior of society's members can prove challenging. Similarly, the use of laws that govern general human behavior alone may not yield significant effects. Therefore, it becomes necessary to apply moral principles, including religious ethics, to exert control. The effectiveness of political behavior among society's members can be enhanced by political ethics, with moral courage serving as a virtue that promotes good democratic citizenship. Moral courage encompasses ideological commitment, political knowledge, a sense of political awareness, and an understanding of political emotions

Keywords: Political Ethics, Thai Political Scene

บทนำ

การเมืองในสมัยก่อนนั้นการปกครองยังคงปกครองจากกษัตริย์โดยตรง ยังไม่มีผู้แทนราษฎรเหมือนอย่างในปัจจุบันนี้ การปกครองในสมัยสุโขทัยเป็นแบบปิตุราชาหรือพ่อปกครองลูกทำให้ประชาชนมีความใกล้ชิดกับพระมหากษัตริย์ แต่ต่อมาในสมัยอยุธยาและสมัยธนบุรี การเมืองการปกครองถูกแปรเปลี่ยนให้กลายเป็น การปกครองแบบระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ โดยมีการแบ่งชนชั้นอย่างชัดเจน โดยถือกษัตริย์ เปรียบเสมือนเทพองค์หนึ่ง การปกครองโดยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ได้มีมาจนถึง สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น และพอถึงในยุคการปกครองของรัชกาลที่ 5 มีการจัดระเบียบ การปฏิรูปสังคม

ราชการ และเศรษฐกิจใหม่ แต่ก็ยังเป็นการปกครองในแบบของสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2475 มีกลุ่มข้าราชการชั้นสูงรวมตัวกันโดยเรียกตัวเองว่า “คณะราษฎร” ทำการปฏิวัติการปกครองโดยเปลี่ยนจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของประเทศ และใช้รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ จนถึงในปัจจุบัน ในแง่ของการปกครองโดยกษัตริย์นั้น ความเสถียรภาพทางการเมืองการปกครองนั้น โดยทั่วไปจะขึ้นอยู่กับกษัตริย์ กล่าวคือถ้ากษัตริย์ไม่มีความเข้มแข็ง อำนาจทางการเมืองการปกครองก็อาจจะตกไปอยู่ในอำนาจของขุนนางทั้งหลาย ทำให้กษัตริย์ในสมัยนั้นควบคุมสอดส่องเพื่อไม่ให้ขุนนาง ตลอดจนเจ้านาย (ชนชั้นสูง) มีอำนาจมากจนเป็นอันตรายต่อตนเองได้ โดยจะมีการกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อควบคุมและสอดส่องขุนนางและเจ้านายทั้งหลายไม่ให้คิดทำการกบฏ

จากที่กล่าวมาเป็นการเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครองของไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัย จนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น หากมองในทางของการพัฒนาการเมืองหมายถึงการมีสภาพของชาติที่มีรัฐบาลมีอำนาจครอบคลุมทั้งประเทศทำให้ราษฎรมีความรู้สึกเป็นพลเมืองของรัฐ จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยเฉพาะรัชการที่ 5 แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาการเมืองที่เกิดขึ้นภายใต้ระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ถ้ามองการพัฒนาการเมืองเป็นเรื่องของการพัฒนาระบบบริหารและกฎหมายที่หมายถึงการพัฒนาระบบราชการและระบบกฎหมายให้มีความก้าวหน้าทันสมัยกับสภาพทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงก็สามารถกล่าวได้ว่าภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์การเมืองการปกครองได้มีการพัฒนาการเกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. 2475 ก็เป็นการก่อตัวขึ้นของระบอบอำมาตยาธิปไตย สาเหตุมาจากผลของการพัฒนาประเทศให้มีความทันสมัย ได้ทำให้คนรุ่นใหม่ ๆ ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะระบบการเมืองการปกครองเดิมขมไม่ได้มีการเปิดโอกาส โดยคนรุ่นใหม่ดังกล่าวได้แก่พวกราชวงศ์ที่ได้รับการศึกษาจากทางตะวันตกได้ถวายเป็นความคิดเห็นในการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีรัฐธรรมนูญและรัฐสภาต่อรัชการที่ 5 ใน พ.ศ. 2428 หลังมาใน พ.ศ. 2475 ที่คณะราษฎร ได้ปฏิวัติสำเร็จแล้ว แทนที่คณะราษฎรจะได้สถาปนากองการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามที่กำหนดเป้าหมายไว้ กลับกลายเป็น

การปกครองโดยราชการด้วยตนเอง เมื่อเป็นเช่นนี้อำนาจทางการเมืองการปกครองจึงตกอยู่ในมือของข้าราชการ ทหารและพลเรือนระดับสูงที่ทำการปกครองประเทศโดยใช้ระบบราชการเป็นอำนาจซึ่งระบบการเมืองการปกครองของไทยที่มีลักษณะข้าราชการเป็นใหญ่ หรือระบบที่เรียกว่า “อำมาตยาธิปไตย” เป็นระบบการเมืองที่ระบบราชการทั้งทหารและพลเรือนครอบงำการเมืองอย่างสำคัญในการบวกรัดตลิ่งใจผู้นำทางการเมืองมาจากระบบราชการเป็นส่วนใหญ่ และฐานอำนาจอยู่ที่ระบบทหาร ทำให้ผู้นำในระบบนี้เป็นทหารเสียส่วนใหญ่ ลักษณะของระบบการเมืองแบบอำมาตยาธิปไตยที่ราชการเป็นใหญ่กล่าวมาข้างต้น ก่อตัวขึ้นมาตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 โดยพุ่งขึ้นสุดยอดในสมัยจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ และเริ่มเสื่อมลงหลังเหตุการณ์ 24 ตุลาคม 2516 เมื่อกลุ่มนอกระบบราชการเริ่มมีบทบาทและอิทธิพลทางการเมืองมากขึ้น การที่กล่าวว่าลักษณะของระบบการเมืองแบบอำมาตยาธิปไตยที่ข้าราชการเป็นใหญ่พุ่งขึ้นสูงเพราะการทำรัฐประหารของ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำให้สามารถยึดอำนาจไว้ได้อย่างเด็ดขาด หลังจากที่ได้รวบรวมอำนาจจากระบบราชการที่แบ่งแยก และต่อสู้กันในการรัฐประหารก่อนหน้า และเงื่อนไขของการพัฒนาเศรษฐกิจประกอบด้วยกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารก็เปิดโอกาสให้จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ขยายอำนาจลงไปถึงชนบทอย่างกว้างขวาง อย่่างไรก็ตามที่อำนาจทางการเมืองของไทยตกอยู่ในมือของกลุ่มข้าราชการระดับสูงซึ่งถือเป็นชนชั้นนำ ขณะเดียวกันก็ไม่ยอมให้ประชาชนหรือกลุ่มการเมืองนอกระบบราชการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองทำให้ไม่มีกลุ่มการเมืองมาคอยควบคุม คัดค้านการดำเนินการทางการเมืองผลคือทำให้ข้าราชการหรือชนชั้นนำทางการเมืองของไทยเหล่านี้ ได้รับประโยชน์อย่างมหาศาลจากการแสวงหา รักษาและใช้อำนาจทางการเมืองที่ถือกันว่าอำนาจดังกล่าวได้มาโดยไม่ชอบด้วยเหตุผล หรือได้มาโดยความไม่ชอบธรรมทางการเมือง เพราะที่ผ่านมามีชนชั้นนำทางการเมืองเหล่านี้ได้อำนาจการเมืองโดยวิธีการใช้กำลังเป็นเครื่องมือ และที่สำคัญคือเมื่อได้รับอำนาจทางการเมืองแล้วก็ไม่คิดที่จะโอนถ่ายอำนาจนั้นไปให้กับประชาชน ผลจึงทำให้การเมืองไทยในยุคนี้ เป็นเรื่องของกลุ่มข้าราชการทหารและพลเรือนระดับสูงเท่านั้นที่เข้ามาแข่งขันหรือต่อสู้กับทางการเมืองไม่ใช่กลุ่มการเมืองอื่น เพราะฉะนั้นแม้จะมีการต่อสู้แย่งชิงอำนาจทางการเมืองเกิดขึ้นครั้งแล้วครั้งเล่า ประชาชนคนไทยก็ยอมรับอำนาจทางการเมืองที่เกิดขึ้นจากการช่วงชิงอำนาจ

กันอย่างไม่มีข้อสงสัยหรือมีปฏิกิริยาตอบโต้ตรงข้ามกับยอมรับอำนาจทางการเมืองเหล่านั้น ประเด็นนี้จึงเป็นเหตุผลหนึ่งหรือส่วนหนึ่งที่ทำให้ระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยที่แท้จริงในช่วงนั้นจึงไม่สามารถเกิดขึ้น จึงเป็นเพียงระบอบการเมืองแบบอำมาตยาธิปไตยเท่านั้น (Fayolo.wordpress, 2566)

ในสมัยต่อมาการเมืองการปกครองระบอบอำมาตยาธิปไตยได้ถูกเปลี่ยนเป็นระบอบการปกครองแบบธนาธิปไตย โดยมีตัวแปรหลักคือ ชนชั้นกลางเป็นตัวแปรหรือตัวกลางสำคัญ การกำเนิดชนชั้นกลางของไทยเกิดมาจากระบบเศรษฐกิจที่ขยายตัวตามแนวทางการพัฒนาของประเทศโดยภาคเอกชนได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะสถาบันทางการเงิน ธนาकारและอุตสาหกรรมต่าง ๆ ได้ เจริญเติบโตขึ้นมาก จนกระทั่งปี พ.ศ. 2525-2526 การขยายตัวในภาคเอกชนได้เปิดโอกาสให้มีตำแหน่งหน้าที่การงานมากมาย โดยเฉพาะบริษัทใหญ่ได้มีการปรับปรุงระบบบริหารให้ทันสมัยซึ่งรวมถึงการให้สวัสดิการและความมั่นคงแก่พนักงาน

ดังนั้น อาชีพในภาคเอกชนเริ่มมีความหมายและคุณค่าขึ้น นอกจากค่าตอบแทนจะสูงแล้ว ยังมีความมั่นคงและสวัสดิการเหมือนกับภาครัฐด้วย ภาครัฐจำเป็นต้องขยายตัวเพื่อดูแลให้บริการแก่ประชากรที่เพิ่มขึ้นและความต้องการของสังคมที่มีความทันสมัยซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ภาครัฐได้ขยายตัว ซึ่งเปิดโอกาสให้บุคคลในสังคมมีโอกาสทำงานในภาครัฐเพิ่มขึ้นภายในระยะเวลา 23 ปีที่ผ่านมา หน่วยราชการขยายตัวอยู่เสมอและด้วยยุทธวิธีต่าง ๆ บางครั้งการขยายตัวมีเหตุผลและความจำเป็นเพียงพอ แต่บางครั้งก็ไม่ การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมผ่านการปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมตะวันตกและอื่น ๆ นำมาซึ่งแบบของสังคม และวิถีชีวิตของชนชั้นกลางในสังคมอื่น สังคมแบบอเมริกันและสังคมแบบญี่ปุ่น ปัจจุบันมีชนชั้นกลางจำนวนมากกว่าชนชั้นอื่น ๆ วิถีชีวิตของชนชั้นกลางคือรูปแบบและชีวิตชาวอเมริกันและชาวญี่ปุ่น คนไทยเริ่มรับรู้และเลียนแบบลักษณะหลายประการของวิถีชีวิตชนชั้นกลางโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัว เหตุผลประการสุดท้ายของการกำเนิดชนชั้นกลางคือการศึกษา โอกาสในการศึกษามีสูงขึ้นทำให้สร้างความทะเยอทะยานและความต้องการในตัวบุคคลที่ปรารถนาที่จะมีชีวิตที่ตนปรารถนา มีชีวิตที่ดีกว่าเดิมสูงขึ้นไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีเกียรติและศักดิ์ศรีในตัวเอง การศึกษาจึงเป็นส่วนสำคัญที่เป็นสาเหตุและกลไกอันนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงชนชั้นสังคมในไทย ถ้ามีการศึกษาและได้งานที่ดีทำ โอกาสของ

บุคคลในสังคมที่ก้าวหน้าขึ้นก็จะมีการศึกษาและได้งานที่ไม่ดี ในแง่ดังกล่าว ถือว่าการศึกษาช่วยเสริมให้คนมีฐานะดีขึ้นโดยสามารถเขยิบมาในตำแหน่งกลาง ๆ ที่เราเรียกว่า “ชนชั้นกลาง” ดังนี้

1) ลักษณะชนชั้นกลางของไทย คือ (1) ภรรยา มักจะทำงานนอกบ้าน (2) ระดับการศึกษาของสามีภรรยาอยู่ในเกณฑ์ดี (3) ลักษณะครอบครัวเป็นรูปแบบครอบครัวเดี่ยวมากกว่ารูปแบบขยาย (4) ลักษณะการครองเรือนอยู่กันตามลำพัง (5) ภายในบ้านมีอุปกรณ์เครื่องใช้ทันสมัยต่าง ๆ (6) รถยนต์เป็นสิ่งจำเป็นและเป็นสัญลักษณ์ของความสำเร็จและเกียรติศักดิ์ของชนชั้นกลาง (7) ลูกจะได้รับความรักจากพ่อแม่ และมีความสำคัญกว่าเด็กยุคก่อน (8) รูปแบบครอบครัวที่ดีและสมบูรณ์จำลองแบบมาจากตะวันตก (9) แนวความคิดเกี่ยวกับสันตนาการ และ (10) วิธีการจ่ายตลาดและซื้อของกินของใช้

2) วัฒนธรรมของชนชั้นกลาง คือ (1) ชนชั้นกลางมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ปกครอง จึงทำให้วัฒนธรรมของชนชั้นกลางไทยมีความสืบเนื่องกับวัฒนธรรมของผู้ปกครองชั้นสูง (2) ลักษณะโลกาภิวัตน์ เป็นอีกวัฒนธรรมหนึ่งของวัฒนธรรมคนชั้นกลางไทยในปัจจุบัน (3) คนชั้นกลางไทยเป็นมิตรกับวัฒนธรรมของกลุ่มผู้ปกครองในแง่ตามจารีตมากกว่าวัฒนธรรมของชาวนา (4) คนชั้นกลางไทยมีวัฒนธรรมคล้ายคลึงกับวัฒนธรรมของกลุ่มผู้ปกครองในแง่ของการแสดงความมั่งคั่ง (5) พันธะของชนชั้นกลางต่อประชาธิปไตยบางเพราะขาดโลกทัศน์ที่จะเป็นฐานให้แก่อุดมการณ์ทางประชาธิปไตยได้ (6) คนชั้นกลางไทยเชื่อในเรื่องการพัฒนาที่หมายถึงการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น (7) คนชั้นกลางไทยสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ขึ้นแต่ไม่ใช่เครือข่ายความสัมพันธ์ที่เกิดจากพันธะสัญญาทางกฎหมายอย่างเดียว หากเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ที่มีพื้นฐานอยู่บนความสัมพันธ์ส่วนบุคคลตามจารีตประเพณีเดิม และ (8) ฐานอำนาจของชนชั้นกลางไทยอยู่ที่เงินและอำนาจเท่านั้น ไม่มีรากฐานทางปรัชญาสำหรับบรรดลททรัพย์และอำนาจนั้นอย่างแข็งแกร่ง

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าการก่อตัวของชนชั้นกลางไทยรวมทั้งบทบาททางการเมืองในประเทศไทยของกลุ่มคนเหล่านี้ เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของคนในการประกอบอาชีพภายใต้ระบอบอำมาตยาธิปไตย โดยเฉพาะในสมัยของจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ตลอดจนปัญญาชนสมัยก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ซึ่งในยุคต่อมา

ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง รัฐบาลเห็นว่าจำเป็นที่จะต้องแก้ไขและปรับปรุงเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อให้มีรายได้ที่สูงขึ้นซึ่งจะทำให้ระดับการครองชีพของประชาชนสูงขึ้นด้วย เพราะฉะนั้น รัฐบาลเลยได้ปรับปรุงการเงินการคลังของประเทศ ดำเนินการส่งเสริมการเกษตรกรรม การสหกรณ์ การอุตสาหกรรมและการค้า ตลอดจนการคมนาคมให้ก้าวหน้า เป็นประโยชน์แก่ประชาชนอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น และเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายที่รัฐบาลได้แถลงไว้ รัฐจึงเข้าดำเนินการต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์ หลักอยู่ 4 ประการ คือ (Fayolo.wordpress, 2566)

ประการที่หนึ่ง ด้านการเมือง การที่รัฐจัดตั้งรัฐวิสาหกิจขึ้นมาก็เพื่อที่จะนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ทางการเมืองซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นผลสะท้อนของแนวคิดของอุดมการณ์และปรัชญาขององการทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ หรืออีกในหนึ่งคือ เพื่อการสนับสนุนอำนาจทางเศรษฐกิจของประเทศด้วยการจัดการลงทุนจากต่างประเทศ บางประเภท เพื่อรวบรวมกิจการของประเภทนั้น ๆ เป็นของรัฐ ตามความมุ่งหมายและเพื่อเป็นการป้องกันประเทศ

ประการที่สอง ด้านเศรษฐกิจ วัตถุประสงค์ทางด้านเศรษฐกิจนี้ พิจารณาจากการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศทั่วไป และอาจมีกิจการบางประเภทที่เอกชนไม่สามารถลงทุนได้หรือยังไม่ได้รับความสนใจเพียงพอ และในบางกรณีรัฐยังไม่อยู่ในสภาพที่จะเสี่ยงให้เอกชนลงทุน อีกประการหนึ่งการดำเนินงานรัฐวิสาหกิจ ถือว่าเป็นรายได้ของประเทศ และรัฐยังต้องการรายได้นั้นอยู่จึงจำเป็นต้องดำเนินการเอง

ประการที่สาม ด้านการเงิน การตั้งรัฐวิสาหกิจขึ้นตามวัตถุประสงค์ทางการเงินนี้จะปรากฏขึ้นก็ต่อเมื่อองค์การรัฐวิสาหกิจต้องการที่จะขยายกิจการออกเป็นระเภทต่าง ๆ เพื่อความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ และนั่นหมายความว่าจำเป็นต้องมีความคล่องตัวทางการเงินและการบริหารตลอดจนการควบคุมงบประมาณ จึงจำเป็นต้องจัดองค์การให้เป็นหน่วยงานอิสระ ในลักษณะเช่นนี้การบริหารจะมีแนวโน้มเอียงไปทางด้านธุรกิจ สามารถที่จะดำเนินการอย่างธุรกิจ มีรายได้พอเลี้ยงตัวโดยไม่ต้องรับเงินช่วยเหลือจากรัฐ

ประการที่สี่ ด้านสังคม เหตุผลตามวัตถุประสงค์ทางด้านสังคมมีลักษณะต่าง ๆ กัน คือการตั้งรัฐวิสาหกิจบางครั้งตั้งขึ้นมาเพื่อให้บริการ จึงเป็นประเภทที่จะหวังผลกำไรไม่ได้ แต่จะมุ่งที่ความก้าวหน้าทางสังคมทั่วไป อีกประการหนึ่ง เพื่อแก้ปัญหาคนว่างงาน ซึ่งนับ

ได้ว่าเป็นปัญหาที่สำคัญปัญหาหนึ่งของทุกประเทศ นอกจากนี้เพื่อยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชนอีกด้วย

หลังช่วงเหตุการณ์ตุลาคม 2516 ที่ประชาชนเริ่มเสื่อมความนิยมใน ระบอบอำมาตยาธิปไตย วงการธุรกิจเริ่มเข้ามามีบทบาทและยุ่งเกี่ยวทางการเมืองอันแสดงให้เห็นว่าธุรกิจเริ่มมีพลังทางการเมืองมากขึ้น ความจริงกลุ่มธุรกิจนี้ได้ยุ่งเกี่ยวกับทางการเมืองมาตั้งแต่ พ.ศ. 2490-2502 และต่อมาในช่วง พ.ศ. 2502-2506 กลุ่มนี้ได้เข้ามามีบทบาทและมีอิทธิพลมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางเศรษฐกิจในแง่ที่รัฐบาลได้หันมาเน้นเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเป็นหลักมากขึ้น ผลทำให้โครงสร้างเศรษฐกิจไทยเปลี่ยนแปลงรูปแบบเข้าสู่ระบอบทุนนิยมอย่างรวดเร็วทำให้กลุ่มเศรษฐกิจขนาดใหญ่มีอำนาจผูกขาดทางเศรษฐกิจมากขึ้น ในการเข้าสู่การเมืองของนักธุรกิจดังที่กล่าวไปจะมีนักธุรกิจจำนวนไม่น้อยเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองและตำแหน่งทางการเมืองด้วยความบริสุทธิ์ใจและเพื่อเกียรติคุณและชื่อเสียงของครอบครัว เสียสละเพื่อชาติและสังคม แต่ก็มีนักธุรกิจบางกลุ่มใช้กระบวนการทางการเมืองดังกล่าวเป็นวิธีกระทำธุรกิจ ซึ่งเริ่มต้นด้วยการใช้เงินซื้อเสียงเลือกตั้ง บริจาคเงินให้กับพรรคและดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี และหลังจากนั้นได้ใช้ตำแหน่งทางการเมืองนั้นเป็นฐานในการทำธุรกิจและการหาเงินจากการอนุมัติโครงการโดยได้ค่าตอบแทนการเข้าเกี่ยวข้องการเมืองจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของการลงทุนทางธุรกิจในลักษณะธุรกิจการเมือง ซึ่งสถานะที่มีการใช้การเมืองเพื่อประกอบธุรกิจทำให้ระบอบการเมืองของไทยนั้นมีลักษณะเป็น “วณิชยาธิปไตย” และการใช้อำนาจเงินเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งและอำนาจทางการเมืองทำให้เกิดสภาพ ธนาธิปไตย หรือ ทำให้การเมืองเป็นเรื่องของเงินตรา จนถึงปัจจุบัน ทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นถึงการบวนการถ่ายเทอำนาจจาก กลุ่มข้าราชการ ไปสู่กลุ่มนักธุรกิจ ที่ถือหรือที่ใช้กระบวนการทางการเมืองเป็นวิธีกระทำธุรกิจ ผลทำให้การเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมืองของกลุ่มธุรกิจได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของธุรกิจลักษณะของธุรกิจการเมือง ขณะเดียวกันมีการใช้อำนาจเงินเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองทำให้เกิดการก่อตัวของ ระบอบธนาธิปไตย ขึ้นมา จากที่ได้เขียนและสรุปไปแล้วทั้งหมดนั้นจะเห็นได้ ชัดว่าการเมืองของประเทศไทยนั้นส่วนมากเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อผลประโยชน์ของกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งเท่านั้นโดยมิได้ทำเพื่อประเทศและทำเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง

พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์และการเลือกตั้ง

1. พรรคการเมือง

พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองในประเทศไทยนับว่ามีความสำคัญต่อประเทศไทย เนื่องจากพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองจะมีบทบาทที่สำคัญซึ่ง ได้แก่ (1) การทำนโยบายของชาติเป็นของประชาชนอย่างแท้จริง (2) กลุ่มผลประโยชน์พยายามมีอิทธิพลในทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ สมาชิกสภา รัฐบาล และฝ่ายตุลาการ โดยผ่านการเลือกตั้งและผ่านพรรคการเมืองที่มีอิทธิพลในสภา (3) พยายามเข้าถึงองค์กรที่กำหนดนโยบายของชาติ และตัดสินใจต่าง ๆ ของชาติ โดยใช้โอกาสที่รัฐบาลอาจจะยื้อให้ในเวลาใดเวลาหนึ่ง เช่น การให้ข้อเท็จจริงแก่ศาล การขอให้ศาลตีความว่ากฎหมายใด ขัดกับหลักรัฐธรรมนูญหรือไม่ (4) ติดตามและประเมินผลงานบทบาทของรัฐบาล โดยเฉพาะกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพื่อต้องการจำกัดอำนาจรัฐบาล ต้องการให้รัฐบาลสนับสนุนวัตถุประสงค์ของกลุ่มและไม่ปรารถนาให้กลุ่มที่มีผลประโยชน์ตรงข้ามเข้ามาแข่งขันได้ และเป็นการยากที่จะกล่าวว่าพรรคการเมืองว่าเกิดขึ้นในสมัยใด โดยพรรคการเมืองของไทยมีหลักฐานการเกิดขึ้นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 6 เมื่อครั้งที่ทรงโปรดเกล้าฯ ให้มีการทดลองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยที่จัดตั้งเมืองดุสิตธานีขึ้น และได้มีการตั้งพรรคการเมือง 2 พรรค คือ “พรรคโบว์สีน้ำเงิน” ซึ่งมีท่านราม ฤ กรุงเทพา (รัชกาลที่ 6) เป็นหัวหน้าพรรคและ “พรรคโบว์แดง” ซึ่งมี พลเอก เจ้าพระยารามราฆพ เป็นหัวหน้าพรรค และทั้งสองพรรคนี้เป็นการทดลองใช้ในลักษณะสมมติ และมีได้แพร่หลายไปสู่ประชาชน เนื่องจากได้มีการทดลองให้อยู่ไม่นานก็ยกเลิกไป จนกระทั่งมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475 คณะบุคคลคณะหนึ่งซึ่งเรียกว่า “คณะราษฎร” ซึ่งประกอบไปด้วยทหาร ข้าราชการและพลเรือนได้เข้าทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย และมีการดำเนินการในลักษณะที่คล้ายคลึงกับพรรคการเมือง พัฒนาการของพรรคการเมืองในประเทศไทยได้ผูกติดกับรัฐธรรมนูญและการปฏิวัติรัฐประหารมาอย่างยาวนาน ซึ่งในปัจจุบันพรรคการเมือง คสช. ได้จำกัดบทบาทของพรรคการเมืองห้ามไม่ให้พรรคการเมืองต่าง ๆ ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองหรือประชุมใดๆ ทางการเมืองรวมถึงกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนก็เป็นสิ่งต้องห้าม ทำให้การเตรียมความพร้อมในการเลือกตั้งของพรรค

การเมืองถูกจำกัดและได้มีการเรียกร้องให้มีการเลือกตั้งโดยเร็วเพื่อคืนอำนาจสู่ประชาชน ในขณะที่กลุ่มผลประโยชน์นั้นว่ามีความสำคัญ เนื่องจากกลุ่มผลประโยชน์เป็นตัวแทนที่รวบรวมความต้องการของประชาชนการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการของกลุ่มผลประโยชน์ของไทย ก่อนข้างจะเป็นในรูปแบบค่อยเป็นค่อยไป การรวมตัวเป็นรูปแบบของกลุ่มองค์กรสมัยใหม่จึงเกิดขึ้นช้า ส่วนใหญ่คนไทยมักให้ความสำคัญในเรื่องปัจเจกชนนิยมมากกว่าซึ่งอาจเป็นผลเสียเนื่องมาจากที่กลุ่มสมาคมต่าง ๆ ไม่ได้ให้ผลตอบแทนที่รวดเร็วทันใจนั่นเอง (सानนท์ ด่านภักดี และคณะ, 2561)

2. กลุ่มผลประโยชน์ในประเทศไทย

กลุ่มผลประโยชน์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นในสังคมหรือในรัฐนั้น เกิดขึ้นโดยมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาผลประโยชน์และรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของตนหรือของกลุ่มทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม ถึงอย่างไรก็ตามก็สามารถสรุปประเภทของกลุ่มผลประโยชน์ได้ดังนี้ (เกษม อุทยานิน, 2511)

1) กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่รวมกันขึ้นเพื่อแสวงหาและรักษาผลประโยชน์หรืออำนาจทางการเมือง เช่น พรรคการเมือง สมาคม นักข่าว องค์กรนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย และสมาคมปัญญาชน เป็นต้น

2) กลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่รวมกันเพื่อแสวงหาและรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เช่น กลุ่มนักธุรกิจการค้า กลุ่มเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรม กลุ่มพ่อค้าผู้ส่งออก กลุ่มกรรมกร สมาคมชาวไร่อ้อย และสมาคมการค้า เป็นต้น

3) กลุ่มผลประโยชน์ทางสังคมวัฒนธรรม เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่รวมกันขึ้นเพื่อแสวงหาและรักษาผลประโยชน์ของตนหรือของกลุ่มสังคมและวัฒนธรรม เช่น สมาคมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม พุทธสมาคม ยุวพุทธิกสมาคม เป็นต้น

4) กลุ่มผลประโยชน์ทางการศึกษา เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่รวมกันเพื่อแสวงหาและรักษาผลประโยชน์ทางการศึกษา เช่น สมาคมครู สมาคมอาจารย์วิทยาลัย สมาคมผู้ปกครองนักเรียน และสภาคณาจารย์มหาวิทยาลัย เป็นต้น

5) กลุ่มผลประโยชน์แบบมาตุภูมิ เป็นผลประโยชน์ที่รวมกันเพื่อรักษาและแสวงหาผลประโยชน์เพื่อกลุ่มมาตุภูมิของตน เช่น สมาคมชาวใต้ สมาคมชาวอีสาน กลุ่มชาวเหนือ กลุ่มภาคตะวันออก เป็นต้น

จากการแบ่งกลุ่มผลประโยชน์ออกเป็น 5 ประเภทนั้น เพื่อจะให้เห็นกลุ่มตัวอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น แต่ในความเป็นจริงแล้วกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ไม่สามารถแบ่งออกจากกันได้เด็ดขาด เพราะกลุ่มผลประโยชน์เหล่านี้บางครั้งก็จะมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และสามารถแสดงบทบาทได้ในหลาย ๆ ด้าน เช่น องค์การนิสิตนักศึกษาจะเคลื่อนไหวแสดงบทบาทเพื่อรักษาผลประโยชน์ทั้งด้านการเมือง (เช่น 14 ตุลาคม 2516) เศรษฐกิจและสังคม วัฒนธรรม และสมาคมหรือกลุ่มอื่น ๆ ก็เช่นกันโดยปกติแล้วจะไม่มีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเพียงอันเดียว จึงมักจะเห็นกลุ่มต่าง ๆ แสวงหาบทบาทในหลายด้านควบคู่กันไป (ประพันธ์พงศ์ เวชชาชีวะ, 2563)

โดยทั่วไปแล้วกลุ่มผลประโยชน์ที่มีรากฐานสำคัญของพรรคการเมือง คือ กลุ่มผู้ประกอบการกับกลุ่มผู้ใช้แรงงานโดยเฉพาะกลุ่มลูกจ้าง กล่าวคือพรรคการเมืองที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการ ได้แก่ พรรคการเมืองที่มีแนวทางอนุรักษนิยม ส่วนกลุ่มผู้ใช้แรงงานก็จะสนับสนุนพรรคการเมืองที่มีนโยบายสนับสนุนผู้ใช้แรงงาน กลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มอิทธิพลต่อสู้ป้องกันผลประโยชน์ของกลุ่มโดยใช้อิทธิพลทางอ้อมต่อศูนย์กลางแห่งอำนาจมากกว่าที่ต้องการมีอำนาจโดยตรง แต่พรรคการเมืองพยายามที่จะเข้าไปมีอำนาจไม่ว่าจะโดยวิธีการเลือกตั้ง หรือโดยวิธีรุนแรง เช่น กระทำการปฏิวัติรัฐประหาร โดยทั่วไปแล้วกลุ่มผลประโยชน์ที่มีรากฐานสำคัญของพรรคการเมือง คือ กลุ่มผู้ประกอบการกับกลุ่มผู้ใช้แรงงานโดยเฉพาะกลุ่มลูกจ้าง กล่าวคือ พรรคการเมืองที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการ ได้แก่ พรรคการเมืองที่มีแนวทางอนุรักษนิยม ส่วนกลุ่มผู้ใช้แรงงานก็จะสนับสนุนพรรคการเมืองที่มีนโยบายสนับสนุนผู้ใช้แรงงาน สรุปรวมความว่ากลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มอิทธิพลในประเทศมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น การแสดงออกของกลุ่มเป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของสังคมมิใช่เพื่อผลประโยชน์ของตน ซึ่งส่งผลไปถึงพรรคการเมืองเช่นกัน การแสดงออกดังกล่าวนี้จะไม่เกิดขึ้นในสังคมการเมืองในระบอบอื่นโดยเฉพาะในสังคมที่มีการปกครองไม่ใช่ระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริงหรือระบอบประชาธิปไตย “ฟันทปลอม” ตามความหมายที่ หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช อดีต นายกรัฐมนตรีได้ให้ความหมายถึงระบอบเผด็จการในคราบประชาธิปไตย ดังนั้น กลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มพลังเป็นรากฐานสำคัญของพรรคการเมืองในสังคมนิโอบบประชาธิปไตย

3. การเลือกตั้ง

การเลือกตั้งเป็นวิธีการหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสรรหาแต่งตั้งผู้ที่จะเข้าไปใช้อำนาจแทนตนของประชาชน เป็นการแสดงออกถึงการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน ซึ่งเป็นการปกครองที่ได้รับความยินยอมจากประชาชน เนื่องจากประชาชนไม่ได้เข้าไปมีส่วนในการใช้อำนาจรัฐโดยตรง แต่ประชาชนผู้ซึ่งทรงอำนาจแห่งรัฐให้ความยินยอมผู้แทนของตนใช้อำนาจรัฐได้ตามระยะเวลาหรือตามวาระที่กำหนดไว้ล่วงหน้าในรัฐธรรมนูญ ประชาธิปไตยกับการเลือกตั้งจึงมีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างแน่นแฟ้น นับว่าเป็นเงื่อนไขขั้นพื้นฐานประการสำคัญอันจะขาดเสียมิได้ เพราะมีผลให้อำนาจรัฐมีความชอบธรรม โดยประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน จะแสดงเจตนาออกเสียงลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และคะแนนเสียงดังกล่าวจะได้รับการนับเพื่อนำมาคำนวณให้ได้ผลว่าบุคคลใดจะเป็นผู้ได้รับแต่งตั้งให้เข้าไปใช้อำนาจแทนประชาชน (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2542) ระบบการเลือกตั้งในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ระบบการเลือกตั้งหลักๆ ที่มีอยู่ทั่วไปในรัฐต่าง ๆ ทั่วโลก ดังนี้ (สกลรัตน์ สร้างสมวงษ์, 2557)

1) ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ (list proportional representation system) ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ เป็นระบบที่ให้พรรคการเมืองเสนอรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในแต่ละเขตเลือกตั้งแบบเขตเดียวหลายเบอร์ซึ่งผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิลงคะแนนให้แก่พรรคการเมืองพรรคหนึ่ง โดยจำนวนผู้แทนราษฎรจะเป็นไปตามสัดส่วนของส่วนแบ่งคะแนนเสียงทั้งหมดที่พรรคการเมืองนั้นได้รับในเขตเลือกตั้ง ตามลำดับที่เรียงในบัญชีรายชื่อ

2) ระบบเลือกตั้งแบบคะแนนเสียงข้างมาก (majority or plurality system) ระบบการเลือกตั้งแบบคะแนนเสียงข้างมาก ใช้การลงคะแนนแบบเขตเดียวเบอร์เดียว โดยมีผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นศูนย์กลาง ผู้ลงคะแนนจะได้รับรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อที่จะเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งจำนวนหนึ่งคน ผู้แทนราษฎรในแต่ละเขตจึงเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับคะแนนเสียงจากการเลือกตั้งสูงกว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งคนอื่น ๆ

3) ระบบการเลือกตั้งแบบเลือกตั้งสองรอบ (two-round system) ลักษณะสำคัญของระบบการเลือกตั้งแบบเลือกตั้งสองรอบ คือการจัดการเลือกตั้งสองครั้ง ซึ่งการจัดการเลือกตั้งรอบแรกกับรอบที่สองมักจะมีระยะเวลาห่างกันประมาณหนึ่งหรือสองสัปดาห์ การ

เลือกตั้งรอบแรกจัดขึ้นลักษณะเดียวกับการเลือกตั้งแบบคะแนนเสียงข้างมาก แต่ในกรณีที่ไม่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดหรือพรรคการเมืองใด ได้เสียงข้างมากเด็ดขาดในการเลือกตั้งรอบแรกก็จะมี การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งรอบที่สอง ผู้แทนราษฎรในแต่ละเขตจึงเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับเสียงข้างมากจากการเลือกตั้งรอบที่สอง

4) ระบบการเลือกตั้งแบบคู่ขนาน (parallel system) ระบบการเลือกตั้งแบบคู่ขนานมีองค์ประกอบของการเลือกตั้งทั้งแบบสัดส่วนและแบบคะแนนเสียงข้างมาก แต่ระบบการเลือกตั้งแบบคู่ขนานจะไม่มี การชดเชยความไม่เป็นสัดส่วนของการเลือกตั้งแบบคะแนนเสียงข้างมาก โดยผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะได้รับบัตรเลือกตั้งใบเดียวซึ่งใช้ลงคะแนนให้ทั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมือง หรืออาจได้รับบัตรเลือกตั้งสองใบโดยใบหนึ่งใช้เลือกผู้แทนในระบบเสียงข้างมาก และอีกใบหนึ่งใช้เลือกผู้แทนในระบบสัดส่วน

5) ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม (mixed system) ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม เป็นระบบการเลือกตั้งที่นำข้อดีของระบบคะแนนเสียงข้างมากและระบบตัวแทนแบบสัดส่วนมารวมกัน โดยมีระบบการเลือกตั้งสองระบบที่ใช้สูตรต่างกันดำเนินการควบคู่กันไป ทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งคนเดียวกันมีสิทธิลงคะแนนให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งภายใต้ระบบทั้งสอง ซึ่งผลการเลือกตั้งจากทั้งสองระบบจะมีการเชื่อมโยงกันโดยการจัดสรรที่นั่ง ผลการเลือกตั้งในส่วนของระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนขึ้นอยู่กับผลการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตของระบบคะแนนเสียงข้างมากเพื่อชดเชยความไม่เป็นสัดส่วน

กล่าวได้ว่าระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย คือระบอบการปกครองที่ถือมติของปวงชนเป็นใหญ่ อำนาจสูงสุดในการปกครองเป็นของประชาชน ประชาชนทุกคนมีความเท่าเทียมกันเสมอภาคกันจะต้องไม่มีผู้หนึ่งผู้ใดละเมิดสิทธิของอีกบุคคลได้เมื่ออำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนประชาชนเป็นผู้มีอำนาจในการปกครองประเทศ แต่ตามความเป็นจริงแล้ว ย่อมเป็นไปได้ที่ประชาชนทุกคนจะทำหน้าที่ปกครองประเทศพร้อมกันได้ทั้งหมด จึงมีความจำเป็นต้องเลือกตั้งเพื่อสรรหาแต่งตั้งผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่แทนตนของประชาชน ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง นับว่าเป็นเงื่อนไขประการสำคัญในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เพราะเป็นการแสดงออกถึงเจตจำนงของประชาชนในการคัดเลือกบุคคลที่จะเข้าไปทำหน้าที่ใช้อำนาจ

อธิปไตยแทนตน มีผลทำให้อำนาจรัฐมีความชอบธรรมซึ่งหลักการพื้นฐานของการเลือกตั้งจะต้องเป็นไปโดยทั่วไป ประชาชนทุกกลุ่มใช้สิทธิได้อย่างทั่วถึง ปราศจากการข่มขู่บังคับหรือชักจูงด้วยอำิสสินจ้าง มีความเท่าเทียมหรือเสมอภาคกัน ผู้ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งและผู้สมัครรับเลือกตั้งจะมีสิทธิพิเศษมากกว่าคนอื่นไม่ได้ และการจัดการเลือกตั้งจะต้องเป็นไปโดยลับ เพื่อให้ประชาชนผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งไม่ต้องกังวลผลใด ๆ ที่จะตามมาจากการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของตน

ทฤษฎีสัญญาประชาคมในตะวันตก

แนวคิดเกี่ยวกับการกำเนิดรัฐตามทฤษฎีสัญญาประชาคมในตะวันตกที่น่าสนใจมี 3 ท่าน คือ Thomas Hobbes (1588-1679) John Lock (1632-1704) Jean Jacques Rousseau (1712-1778) มีรายละเอียดโดยย่อดังนี้

1. ทฤษฎีสัญญาประชาคมของ Thomas Hobbes

1) การดำรงชีวิตอยู่อย่างเหนือธรรมชาติมีข้อบกพร่องคือ ก่อนที่มนุษย์จะมาทำสัญญากันก่อตั้งสังคมการเมือง มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ธรรมชาติซึ่งหมายถึงสภาวะที่ปราศจากการจัดตั้งองค์การทางการเมืองการปกครอง ในสภาวะตามธรรมชาติมนุษย์แต่ละคนมีเสรีภาพที่จะทำอะไรก็ได้ตามใจปรารถนาของตนเอง แต่ละคนมีเสรีภาพโดยไม่มีขอบเขตในอันที่จะกำหนดชะตากรรมของตนได้ด้วยตนเอง แต่ละคนมีเสรีภาพในอันที่จะแสวงหาทรัพย์สินตลอดจนใช้สอยทรัพย์สินที่ตนลงทุนลงแรงมาได้ ทำให้เกิดการแก่งแย่งแข่งขันกันเกิดการเอาเปรียบโดยถือว่าใครมีอำนาจมาก กำลังอำนาจที่เหนือกว่าก็จะสามารถใช้สิทธิเสรีภาพของตนบังคับให้คนอื่นปฏิบัติตามได้เต็มที่ ส่วนคนที่มีกำลังน้อยก็ไม่สามารถที่จะกำหนดให้คนทำตามหรือลงโทษได้ ทำให้เกิดความยากแค้นและโดดเดี่ยว จึงทำให้มนุษย์หันหน้าเข้าหากันมีการทำสัญญาประชาคมขึ้นมาให้กลุ่มบุคคลหรือบุคคลที่ตนเองสละอำนาจดังกล่าวเป็นผู้ปกครอง หรือเรียกว่า องค์อธิปัตย์ผู้มีอำนาจดูแลตน

2) สัญญาประชาคมตามทัศนะของ Thomas Hobbes มีอยู่ว่ามนุษย์แต่ละคนตกลงกันว่าจะยอมสละทุกสิ่งทุกอย่างที่ตัวเองมีอยู่ในสภาวะธรรมชาตินั้นคือ ยอมสละทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ในสภาวะธรรมชาติให้แก่บุคคลหนึ่งหรือคณะหนึ่งบุคคลนั้นหรือคณะนี้ ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าทุกคนจะต้องกระทำการเช่นเดียวกันจึงยอมสละทุกสิ่งทุกอย่างที่ทุกคนมี

อยู่ทั้งหมดให้แก่บุคคลคนนั้นหรือคณะนั้นเช่นเดียวกันนี้ คือ สัญญาประชาคมซึ่งมีเหตุผลอยู่ 2 อย่าง คือ ประการที่หนึ่งผู้ปกครองไม่ได้เป็นผู้สัญญา เป็นเพียงผู้รับประโยชน์จากสัญญาเพราะฉะนั้นราษฎรผู้อยู่ใต้การปกครองจึงไม่อาจที่จะกล่าวหาว่าผู้ปกครองทำผิดสัญญาได้เลย ผู้ปกครองไม่ว่าทำอะไรก็ตามจะกล่าวอ้างว่าทำผิดสัญญาไม่ได้เพราะตัวเองไม่ใช่ผู้ปกครอง ไม่ใช่ผู้สัญญา และประการที่สอง เมื่อทุกคนยอมสละทุกสิ่งทุกอย่างที่ตัวเองมีอยู่ในสภาวะธรรมชาติให้แก่ผู้ปกครองก็เท่ากับว่าผู้ปกครองสามารถที่จะกำหนดวิถีชีวิต กำหนดชะตากรรมของราษฎรแต่ละคนได้อย่างเต็มที่ มีอำนาจเหนือราษฎรในทุกแง่ทุกมุมในทุกทาง เพราะราษฎรยอมสละทุกสิ่งทุกอย่างให้ผู้ปกครองไปหมดแล้ว ผู้ปกครองจึงมีอำนาจเด็ดขาด ด้วยเหตุนี้สัญญาประชาคมของ Thomas Hobbes จึงมักมีผู้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็น “สัญญาสวามิภักดิ์” ผลจากคำสอนนี้ทำให้รัฐเป็นรัฐที่เราเรียกว่า สมบูรณาญาสิทธิราชย์ คือ ผู้ปกครองมีอำนาจอย่างไม่มีขอบเขตจำกัดและสามารถกำหนดวิถีชีวิตของราษฎรที่อยู่ใต้ปกครองได้อย่างเต็มที่

3) ข้อวิจารณ์สัญญาประชาคมของ Thomas Hobbes ไม่มีข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์สนับสนุน เป็นจินตนาการของเขาเองไม่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ใดๆ ที่มาพิสูจน์ให้เห็นว่ามนุษย์ได้เคยร่วมกันทำสัญญายอมสละทุกสิ่งทุกอย่างที่ตัวเองมีอยู่ตามธรรมชาติให้แก่ผู้ปกครอง ซึ่งขัดต่อสิ่งที่เป็มมูลเหตุจูงใจที่ทำให้มนุษย์เข้ามาทำสัญญากันเพื่อหลีกเลี่ยงความแร้นแค้นความโหดเด็ยคือหลีกเลี่ยงสภาวะที่ไม่พึงปรารถนาในการดำรงชีวิตอยู่ตามธรรมชาติ การก่อตั้งผู้ปกครองขึ้นมาก็เพื่อจะให้ชีวิตดีขึ้นกว่าการดำรงชีวิตอยู่ในสภาวะธรรมชาติ ดังนั้น การให้ผู้ปกครองมีอำนาจเด็ดขาดเหนือชีวิตร่างและทรัพย์สินของตนทำให้มนุษย์แต่ละคนประสบความสำเร็จมากกว่าการดำรงชีวิตอยู่ในสภาวะธรรมชาติ ซึ่งเป็นไปไม่ได้ จึงขัดต่อความมุ่งหมายดั้งเดิมของการมาทำสัญญาประชาคม เพราะคำสอนของ Thomas Hobbes ทำให้มนุษย์ไม่มีอะไรหลงเหลืออยู่เลย อันเป็นแนวทางไปสู่การปกครองระบบเผด็จการและเปิดช่องให้ผู้ปกครองย่ำยีสิทธิและเสรีภาพของราษฎรได้อย่างไม่มีขอบเขตจำกัดเพราะฉะนั้นจึงเป็นทฤษฎีที่เสื่อมความนิยมลง

2. ทฤษฎีสัญญาประชาคมของ John Locke

ข้อเสนอของ John Locke คล้ายกับข้อเสนอของ Thomas Hobbes ในข้อที่ว่า ก่อนที่มนุษย์จะมาทำสัญญากันก่อตั้งสังคมการเมือง มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ในสภาวะธรรมชาติ

ซึ่งหมายถึง สภาวะที่ปราศจากการจัดองค์การทางการเมืองการปกครองและในสภาวะธรรมชาติมนุษย์แต่ละคนมีเสรีภาพที่จะทำอะไรก็ได้ตามใจปรารถนาของตนเองแต่ละคนมีเสรีภาพในอันที่จะกำหนดชะตากรรมของตนเองได้ด้วยตนเอง แต่ละคนมีเสรีภาพในอันที่จะแสวงหาทรัพย์สินตลอดจนใช้สอยทรัพย์สินที่ตนเองลงทุน ลงแรงหามาได้ แต่ต่างกันตรงที่ว่าเสรีภาพของมนุษย์ในสภาวะธรรมชาติไม่ได้หมายถึงเสรีภาพอย่างปราศจากขอบเขตจำกัด เสรีภาพของมนุษย์แต่ละคนในสภาวะธรรมชาติเป็นเสรีภาพที่มีขอบเขตจำกัดคือตกอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายชนิดหนึ่งซึ่งเรียกว่า กฎหมายธรรมชาติ (law of nature) กฎหมายธรรมชาตินี้เป็นกฎหมายที่มีความมุ่งหมายจะให้เกิดสันติภาพในระหว่างมนุษย์ด้วยกันเองและอารักรักษาไว้ซึ่งมนุษยชาติ มนุษย์แต่ละคนรู้ว่าแต่ละคนไม่ควรจะทำอันตรายแก่ชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของผู้อื่น ซึ่งมีขอบเขตจำกัดคือว่าทำอะไรก็ได้ทั้งสิ้นเว้นแต่การอันไปกระทบกระเทือนต่อสิทธิต่อเสรีภาพหรือต่อทรัพย์สินของผู้อื่น ทำอะไรก็ได้แต่อย่าให้การกระทำนั้นไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ขอบเขตจำกัดเสรีภาพของคนจึงถูกจำกัดโดยเสรีภาพของผู้อื่น การดำรงชีวิตอยู่ในสภาวะธรรมชาตินี้จึงไม่ใช่การดำรงชีวิตที่ยากแค้นโดดเดี่ยว ยังน่าอยู่บ้างในชีวิตธรรมชาติไม่ถึงขนาดทุกข์เข็ญ

1. การดำรงชีวิตอยู่อย่างเหนือธรรมชาติเห็นว่ามีข้อบกพร่องอยู่ 3 ประการ ดังนี้
 ประการที่ 1 แม้จะมีกฎหมายธรรมชาติมาควบคุมจำกัดเสรีภาพของมนุษย์แต่ละคนไม่ให้มนุษย์แต่ละคนกระทำการล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่นก็ตาม แต่เนื่องจากว่ายังขาดผู้ปกครองหรือรัฐบาลที่จะบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายธรรมชาติ เพราะฉะนั้นมนุษย์จึงต้องบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายธรรมชาติด้วยตัวเอง กล่าวคือแต่ละคนนั้นเป็นทั้งผู้พิพากษา และคู่กรณีในเวลาเดียวกันถ้าผู้อื่นเข้ามาทำให้เราเสียหายเราไปลงโทษผู้ที่มาทำร้ายเราก็เท่ากับเราเป็นทั้งผู้พิพากษาทั้งเป็นคู่กรณี การให้แต่ละคนเป็นผู้พิพากษาในคดีที่ตัวเองมีส่วนได้เสียมันก็ก่อให้เกิดความอยุติธรรมได้เพราะว่าแต่ละคนเห็นแก่ประโยชน์ของตนเองยิ่งกว่าความยุติธรรมในการชี้ขาดข้อพิพาทจึงไม่มี

ประการที่ 2 คือ การดำรงชีวิตอยู่ในสภาวะธรรมชาตินั้นยาก มนุษย์แต่ละคนไม่มีกำลังทางกายภาพเพียงพอที่จะบังคับการให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยชี้ขาดของตนที่พิพากษาไปแล้ว เช่น มีกำลังกายภาพอ่อนแอกว่าผู้กระทำความผิด จึงไม่สามารถบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยชี้ขาดของตนได้คือลงโทษผู้อื่นเขาไม่ได้นั่นเอง

ประการที่ 3 คือ การที่ตนเป็นผู้พิพากษาในคดีที่ตัวเองมีส่วนได้เสียทำให้มนุษย์แต่ละคนวินิจฉัยชี้ขาดกรณีพิพาทที่คล้ายคลึงกันแตกต่างกันออกไป ก่อให้เกิดความไม่แน่นอนในนิติฐานะของแต่ละคน เพราะฉะนั้นเพื่อหลีกเลี่ยงความบกพร่องของการดำรงชีวิตอยู่ในสภาวะธรรมชาติซึ่งแม้จะไม่โหดร้ายมากแต่มันก็มีข้อบกพร่องอยู่บางประการเช่นว่านี้ทำให้มนุษย์หันหน้าเข้ามาทำสัญญาซึ่งกันและกันจัดตั้งรัฐขึ้น สัญญาประชาคมจึงเกิดขึ้นเพราะเหตุที่มนุษย์ต้องการจะหลีกเลี่ยงข้อบกพร่องของการดำรงชีวิตอยู่ในสภาวะธรรมชาติไม่ใช่เพื่อหนีความโหดร้ายของการดำรงชีวิตอยู่

2. สัญญาประชาคมตามคำสอนของ John Locke เราสามารถพิจารณาได้ดังนี้

1) มนุษย์แต่ละคนหันหน้ามาทำสัญญากันไม่ใช่ยอมตนตกอยู่ภายใต้อำนาจของบุคคลคนหนึ่งหรือคณะหนึ่งแต่หันหน้ามาทำสัญญากันก่อตั้งสังคมการเมืองขึ้น ก่อตั้งสังคมเหมือนกับก่อตั้งสมาคมแล้วแต่ละคนยอมสละอำนาจในอันที่จะปกป้องชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของตนเองให้แก่สังคมการเมืองที่จัดตั้งขึ้น สิ่งที่มนุษย์ยอมสละให้แก่สังคมการเมืองซึ่งจัดตั้งขึ้นไม่ใช่ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ในสภาวะธรรมชาติ สิ่งที่สละไปให้แก่สังคมการเมืองที่จัดตั้งคืออำนาจบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายธรรมชาติเท่านั้น ตัวสิทธิในชีวิตร่างกายและทรัพย์สินแต่ละคนยังคงสงวนไว้แก่ตนเอง เพราะฉะนั้นสังคมการเมืองที่เกิดขึ้นจึงเป็นสังคมการเมืองที่มีอำนาจจำกัดไม่ได้มีอำนาจสูงสุดและเด็ดขาด

2) เมื่อมนุษย์ทำสัญญาก่อตั้งสังคมการเมืองขึ้นแล้ว มนุษย์มาทำสัญญาฉบับที่ 2 ขึ้นคือสัญญามอบหมายให้บุคคลคนหนึ่งหรือคณะหนึ่งเป็นผู้ปกครองใช้อำนาจของสังคมการเมืองที่จัดตั้งขึ้นบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายธรรมชาติในนามของสังคมการเมือง

3) ผู้ปกครองมีอำนาจแต่เพียงบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายธรรมชาติเท่านั้น คอยลงโทษผู้ที่ล่วงละเมิดชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของผู้อื่น แต่ผู้ปกครองไม่มีอำนาจเหนือชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของผู้ถูกปกครองแต่ประการใด

3. ทฤษฎีสัญญาประชาคมของ Jean Jacques Rousseau

การดำรงชีวิตในสภาวะธรรมชาติของมนุษย์นั้นทุกคนล้วนมีเสรีเป็นคนดีเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน แต่ว่าเมื่อกาลเวลาผ่านไป การดำรงชีวิตในสภาวะธรรมชาติ มีข้อบกพร่อง 2 ประการพิจารณาได้ดังนี้

ประการที่ 1 การที่มนุษย์เริ่มมีระบบกรรมสิทธิ์ มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ด้วยการล่าสัตว์ และเก็บเกี่ยวของป่า รู้จักเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ จึงเกิดระบบกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลขึ้นทุกคนจำเป็นต้องมีวิธีแสวงหาเพื่อใช้ในการเพาะปลูกใช้ในการเลี้ยงสัตว์ซึ่งทำให้มนุษย์เห็นแก่ตัว เริ่มมีความรู้สึกหวงแหนสิ่งที่เป็นของตัวเองกลายเป็นระบบกรรมสิทธิ์

ประการที่ 2 เมื่อมีระบบกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลและจำนวนมนุษย์มีมากขึ้น การดำรงชีวิตในสภาวะธรรมชาติซึ่งแต่เดิมมนุษย์เป็นคนที่มีความจิตใจโอบอ้อมอารีกลายเป็นคนที่เห็นแก่ตัวกลายเป็นคนที่มีการแข่งขันกันแย่งชิงทรัพยากรระหว่างกันเอง ชีวิตในสภาวะธรรมชาติจึงเป็นชีวิตที่เริ่มมีการละเมิดในชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของกันและกัน ณ จุดนี้มนุษย์เริ่มหันมาไตร่ตรองว่าทำอะไรจึงจะสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้โดยใช้อำนาจส่วนกลางของสังคมของสังคมปกป้องชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของแต่ละคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ สัญญาประชาคม มนุษย์ต้องมาทำสัญญาประชาคมกันยอมสละทุกสิ่งทุกอย่างที่ตัวเองมีอยู่ในสภาวะธรรมชาติชีวิตร่างกายและทรัพย์สินที่ตัวเองมีอยู่ก่อตั้งสังคมการเมืองแต่ละคนมาจากที่ต่าง ๆ มาทำสัญญาก่อตั้งสังคมการเมืองยอมสละทุกสิ่งทุกอย่างของตัวให้แก่สังคมการเมืองที่จัดตั้งขึ้น เมื่อเข้ามาดำรงชีวิตอยู่ในสังคมการเมือง แต่เดิมแยกกันอยู่คนละมันคนละกรอบมาอยู่ร่วมกันเป็นสังคม สิทธิในชีวิตร่างกายและทรัพย์สินในสภาวะธรรมชาติดึงยอมสละให้แก่สังคม เพราะฉะนั้น การจัดตั้งสังคมการเมืองโดยยอมสละทุกสิ่งทุกอย่างที่ตัวเองมีอยู่ในสภาวะธรรมชาติให้แก่สังคมการเมืองและให้ทุกคนกลายมาเป็นผู้มีอำนาจบัญญัติเป็นผู้ตรากฎหมายให้แก่ตัวเอง ตัวเองก็จะได้เสรีภาพนั้นกลับคืนมาทั้งหมดด้วย เพราะฉะนั้น ประชาชนแต่ละคนจึงเป็นองค์กรณีบัญญัติในคำสอนของ Rousseau ประชาชนเป็นผู้มีอำนาจตรากฎหมาย หลังจากตรากฎหมายแล้วกฎหมายจะต้องมีการบังคับใช้ ประชาชนจะมาร่วมกันบังคับใช้กฎหมายที่ตัวเองร่วมตราขึ้นด้วยตนเองไม่ได้ เพราะฉะนั้น ประชาชนจะต้องจัดตั้งผู้ปกครองขึ้นมาให้ทำหน้าที่บังคับตราให้เป็นไปตามกฎหมาย ผู้ปกครองในคำสอนของ Rousseau จึงไม่ใช่ผู้มีอำนาจเด็ดขาด ประชาชนเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งอำนาจอธิปไตยคือประชาชน ผู้ปกครองถูกสถาปนาขึ้นโดยกฎหมายที่ประชาชนเป็นผู้ตราและถูกสถาปนาขึ้นมาเพื่อให้ทำหน้าที่บังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย ผู้ปกครองในคำสอนของ Rousseau จึงไม่ใช่ผู้มีอำนาจเด็ดขาด ประชาชน

เป็นผู้ทรงไว้ซึ่งอำนาจอธิปไตยคือประชาชน เพราะฉะนั้นตามคำสอนของ Rousseau ผู้ปกครองจึงเป็นสถาบันที่มีอำนาจจำกัด

สรุปทฤษฎีของสัญญาประชาคมของนักปราชญ์ทั้ง 3 ท่านโดยสรุป เหมือนกันอยู่อย่างหนึ่งคือรัฐไม่ได้เกิดขึ้นจากวิวัฒนาการอะไร เกิดขึ้นจากเจตจำนงของมนุษย์ซึ่งทำสัญญากันก่อตั้งขึ้นมาอาจจะพูดได้ว่ารัฐเป็นผลผลิตของเจตจำนงของมนุษย์ที่ร่วมกันสถาปนาขึ้นมา ทฤษฎีสัญญาประชาคมไม่ว่าทฤษฎีนั้นจะนำไปสู่การปกครองระบบเผด็จการหรือการปกครองโดยผู้ปกครองมีอำนาจจำกัด เป็นทฤษฎีที่มีคำสอนที่เชื่ออยากด้วยเหตุผลดังนี้ ไม่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์สนับสนุนว่ามนุษย์มาทำสัญญากัน มนุษย์ไม่เคยดำรงชีวิตในสภาวะธรรมชาติเกิดมามีก็ต้องอยู่ในแวดวงของสังคมมนุษย์ด้วยกันแล้ว คำสอนของทั้ง 3 ท่านนี้ แต่ละคนเกิดมาในที่ต่าง ๆ แล้วโคจรมาเจอกันและตกลงกันตามสัญญาก่อตั้งรัฐ ไม่มีข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์สนับสนุนเป็นเรื่องจินตนาการของนักปราชญ์ทั้ง 3 ท่านโดยแท้ มนุษย์ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งในประวัติศาสตร์หันหน้ามาทำสัญญากันก่อตั้งสังคมการเมืองหรือรัฐขึ้นมาจะว่าสัญญาที่มนุษย์รุ่นที่แล้วทำขึ้นมาไม่ถึงมาผูกพันคนรุ่นหลังซึ่งไม่ได้ร่วมสัญญา เพราะฉะนั้นจึงมีผู้เสนอทฤษฎีใหม่อธิบายกำเนิดของรัฐบอกว่าทฤษฎีสัญญาประชาคมอธิบายไม่ได้

นักการเมืองกับคำมั่นสัญญากับประชาชน

การเลือกตั้งทุยุคสมัยของประเทศไทย พรรคการเมืองและผู้สมัครจะนำเสนอนโยบายต่าง ๆ เพื่อดึงดูดความสนใจจากประชาชนเพื่อให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง ดังนั้น การนำเสนอโยบายและการสร้างภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองและผู้สมัครจึงเปรียบเสมือนการแข่งขันกันขายสินค้าทางการเมือง โดยใช้เทคนิคการสื่อสารทางการเมืองและกลยุทธ์การตลาดทางการเมืองที่แตกต่างกัน เพื่อเป้าหมายคือการสนับสนุนจากประชาชน ในประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของประเทศไทย สตรีถูกจำกัดบทบาททางการเมืองมาเป็นเวลาช้านานตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยรัตนโกสินทร์ กล่าวคือ สิทธิตามกฎหมายของสตรีจะด้อยกว่าบุรุษ ต่อมาภายหลังเมื่อประเทศไทยเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย ในปี พ.ศ. 2475 บทบาททางการเมืองของสตรีไทยจึงเริ่มปรากฏชัดเจนขึ้นเมื่อมีการตรา

กฎหมายเลือกตั้งฉบับแรกในปี พ.ศ. 2476 โดยมีบทบัญญัติที่กำหนดให้ชายและหญิงมีสิทธิทางการเมืองเท่าเทียมกัน ทั้งสิทธิการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรและสิทธิในการสมัครรับเลือกตั้ง (อรรถสัญญา พงศ์สะอาด, 2564) การเปิดโอกาสให้สตรีมีบทบาททางการเมืองมากขึ้น และจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงในสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนและบทบาทมากขึ้น เห็นได้ชัดจากผลการเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. 2554 (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2555) และผลการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 ได้สร้างปรากฏการณ์ใหม่ทางการเมืองหลายประการ โดยเฉพาะเรื่องจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ชนะการเลือกตั้งในเขตกรุงเทพมหานครที่เป็นผู้สมัครหน้าใหม่ จำนวนถึง 23 คน จากทั้งหมด 30 คน โดยพรรคพลังประชาชน มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าใหม่ที่ชนะการเลือกตั้งมากที่สุดในกรุงเทพมหานคร คือ 12 คน และในจำนวนนั้นเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงครึ่งหนึ่ง (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2563) ซึ่งให้เห็นว่ามีการใช้กลยุทธ์การตลาดทางการเมืองในการหาเสียงที่เหมาะสมทั้งของพรรคและของตัวผู้สมัครที่เป็นสตรีหน้าใหม่ของพรรคพลังประชาชน ดังนั้น ปรากฏการณ์ทางการเมืองในการเลือกตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2562 ที่แสดงให้เห็นถึงจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าใหม่ที่เป็นสตรีของพรรคพลังประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีมากขึ้นอย่างชัดเจนจึงสื่อให้เห็นถึงบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงในสภาผู้แทนราษฎรที่นับวันจะมีจำนวนมากขึ้นและมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

จริยธรรมทางการเมืองและความกล้าหาญทางจริยธรรม

1. จริยธรรมทางการเมือง (political ethics)

จริยธรรมทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของจริยธรรมทางสังคม ดังนั้นคำว่า จริยธรรม (ethics) ตามความหมายทางศาสนา หมายถึง ความดีงาม ความถูกต้อง ความเหมาะสมที่คนในสังคมหนึ่ง ๆ ได้ยอมรับถือปฏิบัติเป็นหลักทางศีลธรรม หรือจริยธรรม คือเครื่องมือในการวัดความดี ความไม่ดี ความถูก ความผิด ความเหมาะสมความไม่เหมาะสมแห่งพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม จริยธรรมไม่เป็นหลักสากล คือ จริยธรรมในสังคมหนึ่งอาจจะไม่ถูกยอมรับในอีกสังคมหนึ่งก็เป็นได้ แต่จริยธรรมที่หมายถึงความดีงาม ความถูกต้องและความเหมาะสมนั้นจะต้องมีลักษณะสำคัญดังนี้ คือ (สุขุม นवलสกุล, โกลล โรจนพันธ์, 2565)

- 1) พฤติกรรมนั้นก่อให้เกิดประโยชน์แก่คนหมู่มาก หรือส่วนใหญ่
- 2) พฤติกรรมนั้นก่อให้เกิดความพอใจ การยอมรับของคนในสังคมนั้นเป็นส่วนใหญ่
- 3) พฤติกรรมนั้นทำให้เกิดประโยชน์ทั้งตนและผู้อื่นในสังคม
- 4) พฤติกรรมนั้นเหมาะสมกับกาลเวลา สถานที่และบุคคล เรียกว่าถูกกาลเทศะ

ส่วนจริยธรรมทางการเมืองก็คือความดีงาม ความถูกต้อง ความเหมาะสมแห่งพฤติกรรมทางการเมืองของสมาชิกในสังคมนั้น ๆ ดังนั้น จริยธรรมทางการเมืองจึงเป็นกฎหรือกติกาทางศีลธรรมที่มีไว้เพื่อควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม เพื่อไม่ให้เกิดผลร้ายหรืออันตรายต่อสังคมการเมือง แต่จริยธรรมทางการเมืองในแต่ละลัทธิทางการเมืองย่อมแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอุดมการณ์หรือปรัชญาการเมืองของแต่ละลัทธิ เช่น ประเทศที่ปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยจะมีจริยธรรมทางการเมืองไปในทางการเคารพสิทธิหน้าที่ของมนุษย์ การยอมรับนับถือเสียงส่วนมาก การยอมรับฟังเหตุผลของคนอื่นและการเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ เป็นต้น ส่วนประเทศที่ปกครองในระบบเผด็จการ จริยธรรมทางการเมืองจะเป็นไปในทางยอมรับนับถือคำสั่งของผู้ปกครองเป็นสำคัญ ฉะนั้นผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา จึงคอยรับคำสั่งและปฏิบัติตามเพียงอย่างเดียว ไม่มีสิทธิที่จะวิพากษ์วิจารณ์คำสั่งของผู้บังคับบัญชาแต่ประการใด

การควบคุมพฤติกรรมทางการเมืองของสมาชิกในสังคมจะใช้เฉพาะบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพียงอย่างเดียวนั้นย่อมจะบรรลุเป้าหมายได้ยาก เหมือนกับการใช้กฎหมายควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ทั่ว ๆ ไปเพียงอย่างเดียวย่อมจะได้ผลไม่มากนัก ดังนั้นจะต้องใช้หลักศีลธรรม จริยธรรมทางศาสนาเข้าไปควบคุมด้วย จึงจะมีผลมากยิ่งขึ้น พฤติกรรมทางการเมืองแห่งสมาชิกในสังคมก็ต้องอาศัยจริยธรรมทางการเมืองเข้าช่วยเช่นกัน หรืออย่างแนวความคิดของบุคคลบางกลุ่มบางพวกเกี่ยวกับรัฐบาลของ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ในทำนองไม่เชื่อในความสุจริต ความจงรักภักดีต่อประเทศชาติมากนัก เพราะคิดว่าผู้ที่เข้ามามีบทบาท มีอำนาจทางการเมืองหรือเป็นรัฐบาลในชุดนี้ได้มาด้วยการพุ่มพวงเงินทองอย่างมหาศาล เมื่อเข้ามาเป็นรัฐบาลเช่นนี้อาจจะมีโอกาสกอบโกยเอาผลประโยชน์ในทางที่ไม่สุจริต เพื่อเป็นการกู้ทุนที่ลงไปโดยสมัยเลือกตั้ง ซึ่งแนวคิดอันนี้จะเป็นจริงหรือไม่นั้นก็ต้องอาศัยหลักของจริยธรรมหรือหลักของศีลธรรมเข้าควบคุมด้วยนอกจากกฎหมาย คือถ้าคณะรัฐบาลชุดนี้มีหลักจริยธรรมและหลักศีลธรรมแล้ว เรื่องไม่ดีที่หลายคนคิดนั้นจะไม่เกิดขึ้น

2. ความกล้าหาญทางจริยธรรม

คุณธรรมที่ส่งเสริมการเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตยที่สำคัญ คือ ความกล้าหาญทางจริยธรรม หมายถึง การกระทำที่แสดงออกในทางที่ควร โดยไม่ต้องเกรงกลัวอิทธิพลใดๆ ความกล้าหาญทางจริยธรรมไม่ใช่การอวดดีหรือการก้าวร้าว แต่เป็นการแสดงออกเพื่อผดุงความถูกต้องทั้งที่ตนเองอาจได้รับอันตรายหรือเสียผลประโยชน์ ความกล้าหาญทางจริยธรรมมีพื้นฐานจากจิตใจและความสามารถในการแสดงออกทั้งทางกายและวาจา พื้นฐานทางจิตใจ ได้แก่ การกล้าคิด กล้าริเริ่มโดยใช้ความคิดใคร่ตรงและหาเหตุผล พิจารณาว่าอะไรถูกหรือผิด การแสดงออกทางวาจา ได้แก่ กล้าพูดความจริงด้วยความบริสุทธิ์ใจ พูดด้วยความสุภาพมีเหตุผล การแสดงออกทางกาย ได้แก่ กล้าทำตามที่คิดและพูด การกล้าทำสำคัญกว่าการกล้าคิดและพูด ความกล้าหาญทางจริยธรรม สามารถแสดงออกได้หลายประการ การมีความกล้าหาญทางจริยธรรมคือการกล้าที่จะประพฤติตนและแนะนำให้ผู้อื่นปฏิบัติตนในทางที่ถูกต้องเหมาะสมตามที่สังคมต้องการ ซึ่งสามารถทำได้ตามแนวทาง ดังนี้ 1 การปฏิบัติตน ประกอบด้วย (1) แสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ (2) มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว โรงเรียนและสังคม (3) มั่นคงในความซื่อสัตย์ ความอดทน ความเสียสละ ความสามัคคี ความกตัญญู และคุณธรรมอื่นที่นำมาสู่ความสงบสุขของชีวิตและสังคม และ 2 การส่งเสริมให้ผู้อื่นปฏิบัติ ประกอบด้วย (1) อธิบายให้เห็นคุณค่าความสำคัญของการมีความกล้าหาญทางจริยธรรม (2) สนับสนุนและให้กำลังใจผู้อื่นในการต่อสู้กับความ อยุติธรรมและความไม่ถูกต้อง (3) ส่งเสริมคนดีด้วยการชื่นชม ยกย่อง ให้รางวัล และช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ

3. คุณสมบัติสำคัญของนักการเมืองที่ดี

นักการเมืองหรือผู้ปฏิบัติงานทางการเมือง เป็นส่วนประกอบสำคัญของการพัฒนา ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งมีความสำคัญพอๆ กับผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แต่ส่วนที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งก็คือกติกาก้าวไกลในรัฐธรรมนูญ และที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากันก็คือ ในสังคมมีการพัฒนาวัฒนธรรมการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย ตั้งแต่ระดับครอบครัว โรงเรียน ในที่ทำงาน จนถึงสังคมโดยรวม ในกรณีของผู้ปฏิบัติงานทางการเมืองนั้น มีคำกล่าวซึ่งเป็นที่ทราบกันทั่วไปว่า นักการเมืองแตกต่างจากรัฐบุรุษในแง่ที่ว่า นักการเมืองคือบุคคลที่คำนึงถึงผลการเมืองในการเลือกตั้งครั้งต่อไป ส่วนรัฐบุรุษคือ

บุคคลซึ่งคิดถึงอนาคตของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอนาคตเยาวชนรุ่นหลัง กล่าวอีกนัยหนึ่ง รัฐบุรุษนั้นถูกมองว่าจำเป็นต้องเป็นบุคคลที่มีวิสัยทัศน์ และมีอุดมการณ์อย่างเหนียวแน่น ต่อผลประโยชน์ของชาติและแผ่นดิน นักการเมืองจะถูกมองว่าเป็นบุคคลที่ติดยึดกับตำแหน่งอำนาจ แม้การดำรงตำแหน่งดังกล่าวจะส่งผลในทางลบก็ตาม นักการเมืองที่ดีน่าจะเป็นนักการเมืองที่มีคุณสมบัติ 5 ประการ ดังต่อไปนี้ (ลิขิต ธีรเวคิน, 2566)

ประการแรก นักการเมืองผู้นั้นต้องมีความผูกพันในทางด้านอุดมการณ์ โดยในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้นจะต้องมีความเชื่อและศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย มีจิตวิญญาณประชาธิปไตย และต้องเข้าใจว่าประชาธิปไตยนั้นเป็นกรรมวิธีเพื่อจุดมุ่งหมายบางอย่าง และขณะเดียวกันมีเป้าหมายเพื่อรักษาไว้ซึ่งกระบวนการประชาธิปไตย โดยไม่ตะแบงละเมิด

ประการที่สอง นักการเมืองที่ดีจะต้องมีจริยธรรมทางการเมือง ในขณะที่อุดมการณ์ทางการเมืองมักจะรวมจริยธรรมอยู่ด้วย แต่จริยธรรมทางการเมืองอาจจะเป็นรายละเอียดที่อยู่นอกกรอบอุดมการณ์ทางการเมืองซึ่งเป็นกรอบใหญ่ ประเด็นเรื่องจริยธรรมทางการเมืองจะเกี่ยวข้องกับความต้องการตามกฎหมาย ความชอบธรรมทางการเมือง และความน่าเชื่อถือรวมทั้งศรัทธา การกระทำอันใดก็ตามถึงแม้จะถูกต้องการตามกฎหมายจะต้องพยายามหลีกเลี่ยงถ้าเกิดผลเสียตามมา จริยธรรมทางการเมืองจะเป็นเครื่องชี้แนวทางในการปฏิบัติ ในขณะที่อุดมการณ์ทางการเมืองจะทำหน้าที่เสมือนจิตวิญญาณของระบบการเมืองในภาพรวม

ประการที่สาม นักการเมืองที่ประสบความสำเร็จในฐานะนักการเมืองที่ทำประโยชน์ต่อประเทศชาติและสังคม จะต้องมีความรู้ทางการเมือง กล่าวคือความรู้ทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม รวมถึงวิชาที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐศาสตร์การเมือง หรือที่เรียกว่า PPE (philosophy, politics and economic) ขณะเดียวกันก็ต้องมีความรู้เรื่องเศรษฐกิจและธุรกิจ ทั้งเศรษฐกิจภายในประเทศและระหว่างประเทศ แต่ที่สำคัญจำเป็นต้องมีความรู้เรื่องปรัชญาทางการเมือง ซึ่งปรัชญาทางการเมืองนั้นจะรวมทั้งอุดมการณ์และจริยธรรมเพื่อเป็นเครื่องชี้ในการปฏิบัติ หากขาดความรู้จะเป็นอันตรายอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้เกิดการตัดสินใจผิดพลาดเนื่องจากขาดข้อมูลและความรู้ ที่สำคัญขาดอุดมการณ์ที่จะเป็นเครื่องชี้

ประการที่สี่ นักการเมืองที่ดีจะต้องมีประสาทสัมผัสทางการเมือง ความสามารถในการเข้าใจนัยสำคัญทางการเมืองอันเกิดจากเหตุการณ์ทางการเมือง ซึ่งจะส่งผลในทางลบหรือทางบวกนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะการอ่านสถานการณ์ทางการเมืองที่ผิดพลาดอาจนำไปสู่ความสูญเสียอย่างมหาศาล กระบวนการทางการเมืองที่เริ่มต้นจากคนเพียงคนเดียวที่ดูเหมือนไม่สำคัญเนื่องจากการอ่านสถานการณ์ที่ผิดพลาด อาจจะไปสู่การขยายขอบข่ายอย่างกว้างขวาง เป็นผลร้ายทางการเมืองได้

ประการที่ห้า นักการเมืองที่ดีคือนักการเมืองที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบารมย์ทางการเมืองของสังคม การขาดความเข้าใจอารมณ์ทางการเมืองของสังคมจะนำไปสู่ความเสียหายทางการเมืองอย่างหนัก อารมณ์ทางการเมืองสามารถจะกระตุ้นปลุกเร้าให้เกิดขึ้นโดยกระบวนการทางการเมือง ความไม่เข้าใจอารมณ์ทางการเมืองย่อมบ่งชี้ถึงการขาดประสาทสัมผัสทางการเมือง เพราะส่วนนี้มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอย่างแน่นแฟ้น

คุณสมบัติทั้งห้าประการดังกล่าวมานั้นเป็นคุณสมบัติของนักการเมืองที่ดีและประสบความสำเร็จ ซึ่งคุณสมบัติดังกล่าวก็เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับรัฐบุรุษด้วย เพราะการเป็นรัฐบุรุษจะต้องเริ่มต้นจากการเป็นนักการเมืองที่ดี นักการเมืองที่ดีและประสบความสำเร็จไม่จำกัดเฉพาะผู้ที่สามารถชนะการเลือกตั้งและดำรงตำแหน่งทางการเมืองระดับสูงเท่านั้น แต่ต้องมีคุณสมบัติพิเศษอันเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ เสียสละ ซื่อสัตย์ สุจริต มีความเป็นผู้นำที่สง่างาม น่าเชื่อถือ เปี่ยมด้วยบารมี มีอุดมการณ์ และจริยธรรม ที่ดีจนเป็นแบบอย่างสำหรับคนทั่วไปได้

เอกสารอ้างอิง

เกษม อุทยานิน. (2511). รัฐศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชาญวิทย์ ปรีชาพาณิชย์วัฒนา. (2566). *จริยธรรมทางการเมือง*.

สืบค้น 25 พฤษภาคม 2566.

จาก: http://ddddd58.blogspot.com/2015/12/3_17.html

ประพันธ์พงศ์ เวชชาชีวะ. (2563). *กลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มอิทธิพลกับพรรคการเมืองในสังคมประชาธิปไตย*. สืบค้น 25 พฤษภาคม 2566.

จาก: <https://www.naewna.com/politic/columnist/42638>

ลิขิต ธีรเวคิน” (2566). *คุณสมบัติสำคัญของนักการเมืองที่ดี*. สืบค้น 25 พฤษภาคม 2566.

จาก: <https://mgronline.com/daily/detail/9490000061572>

สกลรัตน์ สร้างสมวงษ์. (2557). บทวิเคราะห์ระบบรัฐสภาและระบบการเลือกตั้งเพื่อปรับใช้กับระบบการเมืองของราชอาณาจักรไทย. *วารสารจุลนิติ*. 11(6), 47-48

สุขุม นวลสกุล และกมล โรจนพันธุ์. (2565). ทฤษฎีการเมืองและจริยธรรม 1.

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

सानนท์ ด้านภักดี และคณะ. (2561). พรรคการเมืองและกลุ่ม ผลประโยชน์ทางการเมืองในประเทศไทย *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*. 7(2), 377-392.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2555). *ข้อมูลสถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977) จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2563). *ข้อมูลสถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562*. กรุงเทพฯ: สหાયบล็อกรและการพิมพ์

อรรณญา พงศ์สะอาด. (2564). *ปรีดี พนมยงค์กับแนวคิดการปฏิรูปการณบริหารงานคลังของประเทศไทย*. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Fayolowordpress. (2566). *วิวัฒนาการการเมืองของไทย*. สืบค้น 25 พฤษภาคม 2566.

จาก: <https://fayolo.wordpress.com>.